

Mis raskelt tuleb, jääb püsima

Lihula – Eesti väikelinn Läänemaal elab oma tavapärase rütmi. Koolidirektori Tõnu Otsa mure maa tühenemise pärast hõljub õhus ja sunnib inimesi kaasa mõtlema. Linnapea Tõnis Metsa hinnangul elatakse Lihulas kitsikult. Ka linnapea peab arvestama sellega, mida endale lubada ja mida mitte.

Pessimism Eesti väikelinnas – kas realism või paanika

Viimastel aastatel Eestimaal toimunud kiire areng pole jäänud tagasilöökideta. Nõukogude okupatsiooni aegne sisserändajate tulv, mis ähvardas jätta eestlased omal maal vähemurrahvaks, on küll lõppenud, kuid meie rahvuslik identiteet on endiselt ohus. Kui venestamisaastatel oli rahvuskultuuri arendamine eestlaste sõltumatuse kandjaks, siis tänapäeval ähvardab meie eripära püsima jäämist amerikaniseerunud maailmatsivilisatsiooni pealetung – sama nähtus, mille pärast igal pool maailmas muret tuntakse, kuid ei osata tegelikult midagi ette võtta selle takistamiseks.

Käesoleva kirjutise ajendiks sai artikkel, mis ilmus Lihula keskkooli direktori Tõnu Otsa sulest 1. veebruari Postimehes ja oli pealkirjastatud intrigeerivalt: "Mina, viimast põlve eestlane".

Pealiskaudsel vaatlusel võiks koolipäpa kirjatööle ette heita ühekülgsust, – eesti rahva edasikestmiseks ei anna ta mingit lootust. Kuid lugu oli kirjutatud selleks liiga heas eesti keeles ja liiga heal ajakirjanduslikul tasemel, et mõttevas lugejas ei tekkiks küsimus: kas pole siiski tegu teadliku ülepaisutusega.

Kõige ohtlikum vaenlane ei tule tähelepanu äratades, vaid hiilib salamisi ligi ja saab meie eneste teadmata osakeseks meist endist. Seetõttu peab keegi võtma enda peale häirekella ebapopulaarse funktsiooni. Muidugi võib sellise teoga kaasneda panikööri kuulsus, kuid seda enam tuleks hinnata inimest, kes on nõus oma maa ja rahva tuleviku nimel iseenast löögi alla seadma.

Sooviga viimse eestluse kants ajaloo jaoks jäädvustada, sõitis allakirjutatu märtsi lõpul Lihulasse. Kahjuks pidin tõdema, et mingis mõttes olin hiljaks jäänud – "viimne eestlane" ise oli ära sõitnud Soome...

Eesti väikelinn Lihula – kas puusärk, või siiski hääl?

Il maailmasõja käigus lahkus suur osa Lihula rahvast Läände. Pärast sõda, kui kehtis kord, et karistuse ärakandnud vangid ei tohtinud elada pealinnale lähemal kui 100 km. asus neid palju siiakanti, napilt saja kilomeetri piirile, nii Lihulasse kui Kirblasse. Paikseks nad enamasti küll ei jäänud, kuid suur osa praegusest 1800 elanikust on siiski sisserändajad teistest Eesti paikkondadest.

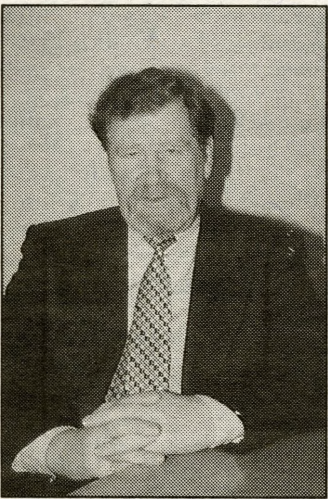
Lihula oli nõukogude

aja alguses lühikest aega rajoonikeskus, samanimelise sovhoosi keskus. Vabaduse tulles jagati sovhoosi vara inimeste vahel ilma suuremate pahandusteta.

Varem oli Lihulas ka meierei, mis andis tööd umbes 50 inimesele, maaparandus umbes 100 inimesele, chituskontor KEK umbes 250le, sellele lisandusid veel sovhoosi töökohad. Objektid ise asusid linnast väljas, tööjõud tuli siit. Ömblustööstuse kohta võib öelda, et see on tänini alles. Paljud noorema põlvkonna inimesed töötavad kalatööstuses Virtsus, mis on Lihulale kõige lähemal, samuti käiakse tööl Tallinnas ja vähesel määral ka Haapsalus.

Selles mõttes on Lihula tavaline Eesti linn, see tähendab, sugugi mitte kõige halvemas olukorras. Raskeimasse seisuga sattusid ju asulad, mille elanikkond oli seotud ühe, monopolse asutusega, nagu tänaseks kurbkuulsad Võhma ja Oru. Lihulas on säilinud natuke maaparandust, ja samas on ka linnakese asend küllalt soodus. Pealinn ei ole kaugel, ja juba ongi siin käinud esimesed pääsukesed – ettevõtjad, kes otsivad odavat rendipinda ja tööjõudu. Linnapea, endine dissident, on populaarne just vanema põlvkonna hulgas, kuid tema ausust ja sirgjoonelisust hindavad kõik.

Kellele lüüakse häirekella?

Tõnu Otsa pessimism ei kannna enesehaletsuse eesmärki.

Foto: Arvo Tarmula

Tõnu Ots, koolidirektor (intervjuu eritult telefonil teel): Kahtlemata polnud minu artiklil muud eesmärki kui ärgitada mõttevahetust, kuid siiski pean veelkord kinnitama, et paljud uurimused annavad põhjust olla eestlase kui teatud vaimuse esindaja tuleviku suhtes skeptiline. Eestlast on ajastute jooksul iseloomustanud tööarmastus töö enda pärast; töö tulemus aga on olnud teisejärguline. Pärast Eesti vabakssaamist on lastele räägitud nende

□ Veel märtsikuiselt lumine Lihula: elu Lääne-Eesti väikelinnas läheb edasi.

Foto: Arvo Tarmula

vanematest kui punaste sarakkudest ja stagnantidest, mis on hävitanud nende autoriteedi laste silmis. Ja ilmselt pole enam kaugel aeg, mil vanematele hakkab tunduma, et lastele tuleks anda ingliskeelne põhiharidus – "et nad elus paremini hakkama saaksid". Selles peitub aga suur oht, sest inimese rahvuse määratleb siiski see keel, milles ta mõtleb.

Praegu kujundab laste mõtteviisi ainult reklaam ja turumajandus, kogu elutarkus taandub kauplemisele. Minu veendumuse kohaselt ei saa siiski elada põhimõttel, et lubatud on kõik, mis ei ole seadusega keelatud, sest iga seaduse taga on mingi režiim, kuid ükski režiim ei suuda haarata inimest sügavuti. Noorte hulgas aga levib arusaam, et osav mees on just see, kes seadusandjat üle kavaldades nurjatul kombel raha kokku ajab. Nii mõnedki loobuvad aadetest ja lähivad üle tugevama poolele, kes ta siis parajasti ka ei oleks – kas kommunistlik ideoloogia, nagu omal ajal, või praegune massikultuur, millest võib suure tõenäosusega saada eesti keele ja kultuuri hauakaevaja.

Vanasti õpetati lastele 10 käsku nii kodus kui koolis. Kui aga tammik on maha raiutud, tuleb kaua võsa kasvatada, enne kui mets hakkab jälle ilmet võtma. Lihula koolis õpetatakse küll usundiõpetust, kuid kirikuõpetajate sagedase vahetumise tõttu pole koolil kirikuga püsivaid suhteid. Ainult jõuluajal loodi sel aastal protsedent, et koolis pidas aktusel kõne mitte linnapea, nagu tavaliselt, vaid kirikuõpetaja. Otsest usuõpetust antakse lastele kiriku korraldamisel pühapäevakooli vormis. Kirikut on aga eriti nooremale põlvkonnale väga vaja.

Kas ikka maalt ja obesega?

Lihula keskkooli õpetajad: Noorema põlvkonna inimesed ei saa elada ilma väljavaadetest, kuid minevik vääriks emotsiooni-

tut hindamist. Ka vanemas põlvkonnas olid oma klassivahed: olid nii KGB teenistujad, koputajad ja muud punaterrori käsilased, üksikõiksed kaasaminejad kui ka aatelised inimesed. Ja seda ei saaks öelda, et nooremas põlvkonnas aatelised inimesed täiesti puuduksid. Lihtsalt meie elame oma ajas, mis esitab oma nõuded.

Eestlaseks olemine saab alguse ikkagi sellest, kuidas inimene ennast ise määratleb, kas ta ise loeb ennast eestlaseks või mitte. Muus osas on eestlus mitmepalgeline. Kas eestlane peab siis tõesti ainult talus elama – maalt ja obesega olema – et eestlaseks jääda? Eestlane on ju ka see, kes viit keelt räägib ja päev läbi arvuti taga istub. Kui eesti keelde on sünenenud soome- või ingliskeelseid väljendeid, ei tähenda see meie keele hääbumist.

Suuremalt osalt elab Lihula dotatsioonidest ja maatööst. Elustandard on madal, nii et näiteks õpetaja palk, mis muidu on alla vabariigi keskmise, on siin kõva sõna.

Mingit oma firma märki Lihulal peale vaibakudumise ei ole, kuid kohalikus koolis ärgitatakse noori inimesi oma kodupaiga tuleviku üle mõtlema. Praegu jäävad noored Lihulasse vaid olude sunnil, keegi pole jäänud selleks, et ta oleks just siin midagi uut ette võtnud. Pole ju kapitali millega alustada.

Joomisega pole asi hullem kui mujal Eestis, ainult et koolinoored on juba õppinud õllejoomist igapäevase asjana võtma. Koolis halvasti edasi jõudvaid lapsi on palju, aga siin on põhjuseks kindlasti ka see, et taibukamad ja ettevõtlikumad perekonnad on maalt ära kolinud ja oma lapsed kaasa võtnud.

Pessimism pragmatismi pärast

Linnapea Tõnis Mets: Maaelu vaesumise põhjuseks võib pidada urbaniseerumisprotsessi, mis on sajandeid pannud inimesed

liikuma ikka ühes suunas – maalt linna. Ainult ajaloo kataklüsmide ajal on täheldatud vastupidist tendentsi.

Juba viis aastat ei ole Lihulas ehitatud ühtegi korterit, samal ajal on küllalt palju neid, kes siin elamis- pinda otsivad. Kes need siis on? Eks ikka inimesed maalt. Talus toodetakse enamasti ainult nii palju kui ise ära süüakse, sest rahateenimisvõimalus on seal minimaalne.

Tõnis Mets: populaarne vanema põlvkonna hulgas.

Foto: Arvo Tarmula

Vanema inimese jaoks on praegu kõige raskemaks probleemiks arstirohude kõrge hind.

Eks me tegelikult ikka kitsikult elame siin kõik, kaasaarvatud linnapea. Arvestama peab kogu aeg, mida saab endale lubada ja mida ei saa.

Kui küsida, missuguses suunas võiks Lihula areneda, siis kahtlemata ainus reaalne suund on Tallinna poole. Haapsalul, mis siit kõige lähemale jääb, on tegelikult samad probleemid mis meilgi.

Lihula üheks tulevikuperspektiiviks on hotelinduse arendamine, sest asula külje alla jääb Matsalu looduskaitseala. Looduskeskkonna globaalne saastumine teeb puutumata loodusega paikadest turismiobjekti. Nii saame näidata teistele oma "vaesust", sest

kui talud oleks tugevad ja korras, poleks sellisest neitsilikust loodusest midagi järel.

Mina kui poliitikas viinud inimene ei näe praegu ühtegi poliitilist grupeeringut, keda ma võiksin usaldada. Kui midagi ei muutu, siis läheb see riik vastu hukule, küsimus on ainult ajas. Vabakssaamise nimel ei kandnud meie rahvas ühtegi surmaohvrit, saime vabaks laulu ja tantsuga; aga mis kergelt on tulnud, see peab ka kergelt minema. Üksainus protsess on praegu stabiilne – rahva ja valitsuse vahelise vahemaa suurenemine.

Mina ei ole aktiivne kirikuskäija, kuid moraalne toetaja olen küll, sest kirik on sajandite jooksul kujunenud kultuuri ja moraalse väärtuste kandja. Minu vaimisliidus on sotsiaalkomisjoni esimeheks vaimulik, härra Kaido Saak. Ka linna eelarves on nüüdsest kirikut puudutav peatükk. Olgugi et see osa on rahaliselt sümboolne, on see märk, et kirik on meie jaoks tähtis. Viimasel ajal on kirikul Lihulas see roll, mis tal peaks olema – kuid paraku ei saa nii öelda kogu riigi kohta. Meie linna näitel võib väita, et vaimuliku osalemine kohaliku volikogu töös tuleb mõlemale poolele kasuks.

Muude elutähtsate valdkondade kõrval on riik unustanud ka kiriku. Kui riigil on miljonite kauparaha poliitiliste parteide ülalpidamiseks, peaks leitama ka vahendeid kiriku, eriti vaimulikkonna toetamiseks. Minu ettepanek oleks, et vaimulik peaks saama riigilt toetust miinimumpalga ulatuses ja kogudus maksaks sellele jõukohast lisa, sest vaid vähesed kogudused suudavad ise oma vaimulikule inimväärselt palka maksta. Kirik vajab samamoodi tuge nagu kogu kultuur. See, et tänapäeval vähe rahvast kirikus käib, pole ainult Eesti probleem – aga seda enam tuleb praegu kirikut kaitsta.

Mis raskesti tulemas, ei lähe kergesti

Kui püha Monika kord oma vaimuliku nõuandjaga vesteldes oma poja pattude pärast nuttis, lohatas pihhiisa teda sõnadega: "Nii rohkete emapisarate peale ei saa ju üks poeg hukka minna!" Seda poega tunneb maailm tema hilisemate tegude põhjal püha Augustinusena, läänekiriku tähtsaima kirikuksana.

Ausalt öeldes jäi mulle Lihulas kuuldust nähtust südamesse sarnane lootusrikas äratundmine: nii suure mure ja missiooni tunde peale ei saa üks rahvas ära kaduda. Vabaks saime küll veretult, kuid püsijäämine rahvana nõuab eestlastelt nii verd, higi kui pisaraid. Ehk saab eesti rahvas just praegusest ahastusest jõudu ja tarkust selleks, et kestma jääda.

REIN ÕUNAPUU